

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. Необхідність законодавчого врегулювання відповідальності та криміналізації колабораційної діяльності постала ще у 2014 році, але протягом декількох років законодавець не здійснив необхідних кроків у цьому напрямі. Початок повномасштабної війни та введення воєнного стану на території України зумовили необхідність і у березні 2022 року у розділ І «Злочини проти основ національної безпеки України» Кримінального кодексу України (далі – КК України) було включено ст. 111-1 «Колабораційна діяльність», яка визначає склади злочинів, що її утворюють.

Звичайно, що встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність в Україні є необхідним і важливим кроком. Водночас власне криміналізація такого виду протиправної діяльності зумовила низку проблем і породила чимало питань, що потребують вирішення. До таких, зокрема, належать: відсутність кримінально-правового визначення поняття колабораціонізму та його основних ознак; недосконалість норми, що визначає склади колабораційної діяльності і вид та розмір покарання за їх вчинення; фактична відсутність міжнародного та зарубіжного досвіду кримінально-правової протидії цьому правопорушенню; відсутність спеціального закону чи іншого нормативно-правового акта, який визначав би ключові положення антиколабораційної політики України тощо. І питання законодавчого забезпечення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність і перспектив його удосконалення є одним із тих, що потребують ретельного аналізу та віднайдення шляхів вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на новизну обраної тематики дослідження, відмітимо, що наразі є певна кількість досліджень у частині встановлення кримінальної відповідальності за колабораціонізм (колабораційну діяльність). Окремі питання кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність вивчалися такими дослідниками, як В. Березняк, В. Грищук, О. Дудоров, І. Копотун, В. Кузнецов, Т. Павленко, Р. Мовчан, Є. Письменський, М. Рубашенко, М. Сийплові, О. Тавлуй, М. Фоменко, М. Хавронюк, В. Шаблистий та ін.

Мета статті. Метою цього дослідження є визначення рівня законодавчого забезпечення відповідальності за колабораційну діяльність в Україні та визначення напрямів його удосконалення. У межах мети будуть вирішені такі завдання: аналіз законопроектної діяльності у досліджуваній сфері; встановлення недоліків чинного законодавства щодо визначення поняття, ознак, протиправності, суспільної небезпечності колабораційної діяльності; аналіз практичного застосування норм ст. 111-1 на основі офіційних статистичних даних.

Виклад основного матеріалу. До початку збройного конфлікту і окупації російськими військами частини території України у 2014 році окремі аспекти колабораціонізму вивчалися лише з історичної точки зору і переважно стосовно Другої світової війни на території України, так і в інших країнах. Окупація частини території України та початок збройного конфлікту поставили перед законодавцем завдання розмежувати прийнятну поведінку людини в критичних умовах окупації і таку, що не зумовлена крайньою необхідністю і виходить за межі закону, та визначити вид і межі відповідальності за ці протиправні дії. Як вказують науковці, «країни, території яких перебували (або знаходяться досі) під окупацією, неодмінно стикаються з проблемою взаємодії

своїх громадян з окупантом, надання йому допомоги, сприяння у його діяльності на окупованій території тощо» [1, с. 3].

За загальним визначенням колабораціонізм є співпраця з ворогом. У більш широкому розумінні – це співпраця населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога-загарбника на шкоду самій державі чи її союзників і участь у переслідуванні патріотів країни, громадянином якої є колаборант [2]; це – усвідомлене, добровільне й умисне співробітництво з ворогом [3]; визначається як особлива форма зради національних інтересів, що може призвести до серйозних наслідків для національної безпеки та суверенітету [4]. І саме з початком російської воєнної агресії проти України у 2014 році, а особливо з моменту початку повномасштабної війни у лютому 2022 року і з'явилася та набула поширення колабораційна діяльність в Україні.

Питання встановлення кримінальної відповідальності за колабораціонізм виникало, починаючи з 2014 року: було розроблено проєкт Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України» № 1 207-VII, в якому висловлювалася пропозиція щодо відокремлення колабораціонізму від державної зради і включення у КК України нового складу злочину. Також мало бути закріплене визначення поняття колабораційної діяльності та окреслено коло осіб – суб'єктів такої діяльності [5]. Але на той час висловлювалася думка, що діяння, які утворюють колабораційну діяльність, цілком підпадають під ст. 111 «Державна зрада», а тому виділяти окрему, спеціальну по відношенню до державної зради, недоцільно [6]. Тоді відповідальність за колабораційну діяльність так і не була встановлена.

У 2021 році було розроблено й зареєстровано проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)» № 5144 від 24.02.2021, та його не було включено до порядку денного засідань Верховної Ради України аж до лютого 2022 року. З початком повномасштабної війни було ухвалено відповідні закони для встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність.

Наприкінці лютого 2022 року законодавець все ж прийняв до розгляду законопроєкт № 5144 і 03.03.2022 було прийнято два закони України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» № 2107-IX [7] та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» № 2108-IX [8]. Останнім було криміналізовано колабораційну діяльність і включено у розділ I «Злочини проти основ національної безпеки України» Особливої частини КК України ст. 111-1 «Колабораційна діяльність», а також зміни у статті 55, 96-3 і 96-9 КК України та у статті 216 і 297-1 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Законом України № 2107-IX були внесені зміни відповідно до встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність у низку норм Виборчого кодексу України, законів України «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про державну таємницю», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», «Про політичні партії в Україні», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації» у частині заборони певних діянь у кожній зі сфер, які регулюють перелічені закони, та встановлення відповідальності за їх порушення як за колабораційну діяльність.

Криміналізація цієї протиправної діяльності є цілком зумовленою, оскільки є достатньо суспільно небезпечною та поширеною, що відповідає підставам криміналізації протиправних діянь [9]. І у дослідженнях науковців, і у пояснювальній записці до згаданого Закону зазначається, що колабораціонізм як явище підриває національну безпеку України та становить безпосередню загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційному ладу та іншим національним інтересам України, тому повинен нести відповідальність, встановлену законом; постконфліктне врегулювання неможливе без відновлення справедливості та обмеження ряду прав осіб, причетних до колабораціонізму, що можливо вирішити виключно законом [10]. Такого уточнення цілком достатньо для того, щоб з впевненістю наголосити на виключній суспільній небезпечності діянь, що утворюють колабораційну діяльність.

Щодо поширеності колабораціонізму в Україні звернемося до статистичних даних. Так, після ухвалення у березні 2022 року відповідних законів і криміналізації колабораційної діяльності за

ст. 111-1 КК України за діяння, передбачені у різних частинах цієї норми, було засуджено доволі значну кількість осіб (табл.) [11; 12].

Таблиця

Кількість засуджених осіб і види призначених покарань за колабораційну діяльність

Ст. 111 ¹	Зміст злочинного діяння	Кількість засуджених і вид призначеного покарання	
		2022 рік	2023 рік
Ч. 1	Публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утворення тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України	Всього засуджено – 140 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 1; позбавлення волі на певний строк – 1; виправні роботи – 1; штраф – 3; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 133 Інші міри покарання – 1 Закритих проваджень – 0 Звільнено від покарання – 0	Всього засуджено – 234 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 1; виправні роботи – ; штраф – 1; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 230 Інші міри покарання – 2 Закритих проваджень – 4 Звільнено від покарання – 0
Ч. 2	Добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора	Всього засуджено – 14 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 0; виправні роботи – 0; штраф – 0; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 14 Інші міри покарання – 0 Закритих проваджень – 2 Звільнено від покарання – 0	Всього засуджено – 111 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 0; виправні роботи – 0; штраф – 0; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 111 Інші міри покарання – 0 Закритих проваджень – 0 Звільнено від покарання – 0
Ч. 3	Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утворенню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти	0	Всього засуджено – 9 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 7; арешт – 1; виправні роботи – 1; штраф – 0; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 0 Інші міри покарання – 0 Закритих проваджень – 0 Звільнено від покарання – 0

<p>Ч. 4</p>	<p>Передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора</p>	<p>Всього засуджено – 17 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 3; виправні роботи – 1; штраф – 6; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 0 Інші міри покарання – 0 Закритих проваджень – 0 Звільнено від покарання – 7</p>	<p>Всього засуджено – 22 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 3 виправні роботи – 0; штраф – 9; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 0 Інші міри покарання – 0 Закритих проваджень – 1 Звільнено від покарання – 10</p>
<p>Ч. 5</p>	<p>Добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території</p>	<p>Всього засуджено – 1 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 1; громадські роботи – 0; штраф – 0; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 0 Інші міри покарання – 0 Закритих проваджень – 0 Звільнено від покарання – 0</p>	<p>Всього засуджено – 65 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 64; громадські роботи – ; штраф – ; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 0 Інші міри покарання – 0 Закритих проваджень – 1 Звільнено від покарання – 1</p>
<p>Ч. 6</p>	<p>Організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах</p>	<p>0</p>	<p>Всього засуджено – 4 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – ; позбавлення волі на певний строк – 4; громадські роботи – ; штраф – ; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – Інші міри покарання – Закритих проваджень – Звільнено від покарання –</p>
<p>Ч. 7</p>	<p>Добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших</p>	<p>Всього засуджено – 4 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 4; громадські роботи – 0; штраф – 0; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – 0 Інші міри покарання – 0 Закритих проваджень – 0 Звільнено від покарання – 0</p>	<p>Всього засуджено – 61 Призначено покарання у виді: довічне позбавлення волі – 0; позбавлення волі на певний строк – 60; громадські роботи – ; штраф – ; позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю – Інші міри покарання – Закритих проваджень – Звільнено від покарання – 1</p>

Ч. 7	військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровільних формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України		
Ч. 8	Вчинення особами, зазначеними у частинах п'ятій – сьомій цієї статті, дій або прийняття рішень, що призвели до загибелі людей або настання інших тяжких наслідків	0	0

Але, погоджуючись із науковцями і практиками щодо позитивної в цілому оцінки криміналізації колабораційної діяльності, не можемо не зауважити недосконалість самої ст. 111¹ КК України та спірні моменти, які вона містить як у диспозиціях, так і у санкціях, що негативно впливає на практичне застосування цієї норми. Насамперед наголошується на складності розмежування колабораційної діяльності із державною зрадою (ст. 111), пособництвом державі-агресору (ст. 111²), а також із діями, передбаченими ст. 436² КК. Іншою проблемою є те, що під дію ст. 111¹ можуть підпадати правомірні дії (розв'язання гуманітарних проблем, надання медичних послуг, діяльності у галузі трубопровідного транспорту, робота у сфері обслуговування тощо). Також окремі проблеми пов'язані з тлумаченням окремих термінів і понять, що використані при формулюванні ст. 111¹ (колабораційна діяльність, питання добровільності та громадянства у здійсненні такої протиправної діяльності тощо).

Окремо варто акцентувати увагу на питаннях санкцій, передбачених за окремі види колабораційної діяльності. Зокрема, за діяння, передбачені ч. 1 та ч. 2 ст. 111¹, передбачені види покарання, не пов'язані з позбавленням волі. По-перше, це суперечить назві розділу I, оскільки такі діяння, за які не передбачено покарання у виді позбавлення волі, класифікуються як кримінальні проступки, а не злочини. Крім того, на нашу думку, будь-яке протиправне діяння, що створює загрозу для національної безпеки, тим більше в умовах воєнного стану, не може мати мінімальний для суспільства ступінь небезпечності. Більше того, виникають сумніви навіть щодо того, чи можуть такі діяння бути нетяжкими злочинами. А тому і питання визначення видів і розмірів покарання за діяння, що кваліфікуються як колабораційна діяльність, у санкціях ст. 111¹ також вимагають відповідного вирішення.

Варто відмітити і відсутність спеціального нормативно-правового акта України, який би регулював основні питання протидії та запобігання колабораціонізму. Ще у 2017 році було розроблено проект Закону України «Про захист української державності від проявів колабораціонізму» № 7425 від 20.12.2017. У цьому законопроекті міститься поняття колабораціонізму, окреслено коло суб'єктів даного злочину, вказані нормативно-правові акти, в які мають бути внесені зміни, а також передбачає створення «Комісії з питань розгляду фактів колабораціонізму, яка є допоміжним органом для забезпечення реалізації його повноважень у сфері національної безпеки та оборони» (пояснювальна записка) [13].

На цей час на опрацюванні Комітету Верховної Ради з питань правоохоронної діяльності перебуває законопроект «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та суміжні кримінальні правопорушення» № 7570, зареєстрований 20.07.2022. Цей проект передбачає визначення ознак розмежування колабораційної діяльності, державної зради (ст. 111), виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії російської федерації проти України, глорифікації її учасників (ст. 436²) та інших суміжних складів; виключити окремі діяння із ст. 111¹; виключити ст. 111² «Пособництво державі-агресору», оскільки це окремий прояв колабораційної діяльності та інші положення, які все ж вимагають доопрацювання [14].

Незважаючи на наявність згаданого вище законопроекту, станом на 09.08.2022 було зареєстровано ще два законопроекти: «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав

і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо особливостей діяльності на тимчасово окупованій території України» № 7646 і «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність» № 7647. Але ці законопроекти, на думку головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, не є ефективними у вирішенні проблемних питань, які виникли з криміналізацією колабораційної діяльності. Зокрема, вони не пропонують ефективних способів розмежування суміжних зі ст. 111¹ злочинів; запропоновані зміни щодо переліку дозволених видів діяльності на тимчасово окупованих територіях потенційно порушують норми низки чинних нормативно-правових актів, оскільки така діяльність, формально правомірна, кваліфікуватиметься як злочинна; створюють обмеження дії ст. 111¹ територіально (лише на тимчасово окупованих територіях) тощо. Тому більш чітким і ефективним, за умови його доопрацювання, є законопроект № 7570 [14].

Моніторингова комісія ООН з прав людини у жовтні 2023 року також озвучила рекомендації для українського законодавця щодо перегляду норм, які визначають порядок притягнення до відповідальності за колабораційну діяльність. Зокрема, у частині врахування виключних обставин, за яких особа погодилася на співпрацю з ворогом (погрози, страх). Але конкретних рекомендацій цієї комісією висловлено не було.

Висновки. Отже, можна констатувати, що порядок притягнення осіб за колабораційну діяльність до кримінальної відповідальності закріплений у відповідних чинних нормативно-правових актах (КК України, КПК України та інших). Водночас значним недоліком є відсутність спеціального закону, який би врегулював низку питань, пов'язаних із вказаною протиправною діяльністю, до яких належать визначення поняття та основних ознак колабораціонізму (колабораційної діяльності); роз'яснення підстав розмежування колабораційної діяльності із суміжними складами, передбаченими у статтях 111, 111², 436² та інших КК України; визначення обставин, які виключають злочинність і караність діянь, передбачених у ст. 111¹ КК України як колабораційна діяльність (крайня необхідність, примус, страх тощо); види відповідальності та інші питання. Стаття 111¹ КК України так само потребує ретельного доопрацювання як у формулюванні об'єктивної сторони діянь, що утворюють колабораційну діяльність, а також видів і розмірів покарань, визначених законодавцем у санкціях.

Окреслені недоліки законодавчого забезпечення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність в Україні потребують якнайшвидшого вирішення з метою забезпечення справедливого і відповідного покарання за вказані злочинні діяння та водночас дотримання прав і свобод людини при застосуванні законодавства про колабораційну діяльність. Тож це дослідження є актуальним і відкриває перспективи для подальших досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Письменський Є. О. Колабораціонізм як суспільно-політичне явище в Україні (кримінально-правові аспекти): наук. нарис. Северодонецьк: ЛугДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2020. 121 с.
2. Белкін Л. М., Юриненя Ю. Л., Сопілко І. М., & Белкін М. Л. Проблеми відповідальності в сучасній Україні за колабораційну діяльність. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2023. 3(21). С. 51–63. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3\(21\)-51-63](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3(21)-51-63)
3. Колабораціонізм: за які дії передбачено кримінальну відповідальність? 15 червня 2023. URL: <https://pravokator.club/news/kolaboratsionizm-za-yaki-diyi-peredbacheno-kryminalnu-vidpovidalnist/>
4. Колабораційна діяльність: притягнення до відповідальності за колабораціонізм. Травень 2023. URL: <https://legalaid.ua/ua/vidpovidalnist-za-kolaboraczionizm/>
5. Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за колабораціонізм за чинним КК України. *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2016 р. Харків: Право, 2016. С. 328–331. URL: https://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13024/1/Rubashchenko_328-31.pdf
6. Попович О. В. Колабораційна діяльність: криміналізація суспільно небезпечного діяння чи диференціація кримінальної відповідальності за державну зраду. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)*: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 17 червня 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гель-

- ветика», 2022. Т. 2. С. 282–285. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/22de63ec-c77a-4ac7-9e2c-db9773fe2ae3/content>
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 № 2107-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2107-20#Text>
  8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12>
  9. Фоменко М. В. Підстави криміналізації суспільно небезпечних діянь. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2021. № 2 (25). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0991850e-e555-4bca-95c6-f6872ea65813/content>
  10. Каторгін Р. Окремі питання кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 111-1 КК України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/1/1-2023-215-221.pdf>
  11. Судова статистика. *Судова влада України*. URL: https://km.arbitr.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022
  12. Судова статистика. *Судова влада України*. URL: https://km.arbitr.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023
  13. Проект Закону про захист української державності від проявів колабораціонізму від 20.12.2017 № 7425. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63192
  14. Притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення колабораційної діяльності: аналіз діючого законодавства, практики його застосування та пропозицій по зміні законодавства. Аналітична записка. 24.12.2022. URL: <https://www.vplyv.org.ua/archives/7204>

References

1. Pysmenskyi Ye. O. Kolaboratsionizm yak suspilno-politychne yavyshe v Ukraini (kryminalno-pravovi aspekty): nauk. narys. Sievierodonetsk: LuhDUVS im. E. O. Didorenka, 2020. 121 s.
2. Bielkin, L. M., Yurynets, Yu. L., Sopilko, I. M., & Bielkin, M. L. (2023). Problemy vidpovidalnosti v suchasni Ukraini za kolaboratsiinu diialnist. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia*, (3(21), 51–63. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3\(21\)-51-63](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3(21)-51-63)
3. Kolaboratsionizm: za yaki dii peredbacheno kryminalnu vidpovidalnist? 15 Chervnia 2023. URL: <https://pravokator.club/news/kolaboratsionizm-za-yaki-diyi-peredbacheno-kryminalnu-vidpovidalnist/>
4. Kolaboratsiina diialnist: prytiahnennia do vidpovidalnosti za kolaboratsionizm. Traven 2023. URL: <https://legalaid.ua/ua/vidpovidalnist-za-kolaboratsionizm/>
5. Rubashchenko M. A. Kryminalna vidpovidalnist za kolaboratsionizm za chynnym KK Ukrainy. *Sotsialna funktsiia kryminalnoho prava: problemy naukovoho zabezpechennia, zakonotvorennia ta pravozastosuvannia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 12–13 zhovt. 2016 r. Kharkiv: Pravo, 2016. S. 328–331. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13024/1/Rubashchenko_328-31.pdf
6. Popovych O. V. Kolaboratsiina diialnist: kryminalizatsiia suspilno nebezpechnoho diiannia chy dyferentsiatsiia kryminalnoi vidpovidalnosti za derzhavnu zradu. *Yevropeyskyi vybir Ukrainy, rozvytok nauky ta natsionalna bezpeka v realiiakh masshtabnoi viiskovoi ahresii ta hlobalnykh vyklykiv KhKhI stolittia» (do 25-richchia Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» ta 175-richchia Odeskoi shkoly prava): materialy Mizhnar.nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 17 chervnia 2022 r.)*. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2022. Т. 2. С. 282–285. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/22de63ec-c77a-4ac7-9e2c-db9773fe2ae3/content>
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 № 2107-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2107-20#Text>
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12>
9. Fomenko M. V. *Pidstavy kryminalizatsii suspilno-nebezpechnykh diian.* Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy. 2021. № 2 (25). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0991850e-e555-4bca-95c6-f6872ea65813/content>
10. Katorkin R. Oкремі питання кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 111-1 КК України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету*

- vnutrishnikh sprav*. 2023. № 1. URL: <https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/1/1-2023-215-221.pdf>
11. Sudova statystyka. *Sudova vlada Ukrainy*. URL: https://km.arbitr.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022
  12. Sudova statystyka. *Sudova vlada Ukrainy*. URL: https://km.arbitr.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023
  13. Proekt Zakonu pro zakhyst ukrainskoi derzhavnosti vid proiaviv kolaboratsionizmu. vid 20.12.2017 № 7425. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63192
  14. Prytiahnennia do kryminalnoi vidpovidalnosti za vchynennia kolaboratsiinoi diialnosti: analiz diiuchoho zakonodavstva, praktyku yoho zastosuvannia ta propozytsii po zmini zakonodavstva. Analitychna zapyska. 24.12.2022. URL: <https://www.vplyv.org.ua/archives/7204>

Тананакін О. В. Законодавче забезпечення відповідальності за колабораційну діяльність в Україні: сучасний стан і перспективи

Статтю присвячено аналізу законодавчого забезпечення відповідальності за колабораційну діяльність в Україні та визначення напрямів удосконалення відповідних норм чинних нормативно-правових актів. Встановлено, що криміналізація діянь, що належать до колабораційної діяльності, зумовлена початком повномасштабної війни, окупацією частини території України та введенням воєнного стану. Колабораціонізм (колабораційна діяльність) як явище підриває національну безпеку України та становить безпосередню загрозу національним інтересам України, що зумовлює його суспільну небезпечність. Визначено, що основними недоліками є відсутність спеціального закону, який би врегулював низку питань, пов'язаних із колабораційною діяльністю; невизначеність поняття та основних ознак колабораціонізму на законодавчому рівні; невизначеність підстав розмежування колабораційної діяльності із суміжними складами; відсутність визначення обставин, які виключають злочинність і караність діянь, передбачених у ст. 111¹ КК України. Визначено, що ст. 111¹ потребує ретельного доопрацювання як у формулюванні об'єктивної сторони діянь, що утворюють колабораційну діяльність, так і видів та розмірів покарань, визначених у санкціях.

Ключові слова: колабораціонізм, колабораційна діяльність, співпраця з агресором, державна зрада, пособництво державі-агресору, законодавче регулювання, воєнний стан, національна безпека, права і свободи громадян, кримінальна відповідальність.

Tananakin O. V. Legislative provision of responsibility for collaborative activity in Ukraine: current state and prospects

The article is devoted to the analysis of the legislative provision of responsibility for collaborative activities in Ukraine and the determination of directions for improvement of the relevant norms of the current legal acts. The purpose of this research is to determine the level of legislative support of responsibility for collaborative activity in Ukraine and to determine directions for its improvement. It was established that the criminalization of actions related to collaborative activity is due to the beginning of a full-scale war, the occupation of part of the territory of Ukraine and the introduction of martial law. Collaborationism (collaborative activity) as a phenomenon undermines the national security of Ukraine and poses a direct threat to the national interests of Ukraine, which determines its public danger. The prevalence of collaborative activity, which is confirmed by the data of official statistics, also indicates the relevance and necessity of establishing criminal liability for collaborative activity. It was determined that the main shortcomings are the absence of a special law that would regulate a number of issues related to collaborative activities; uncertainty of the concept and main features of collaborationism at the legislative level; indeterminacy of the grounds for distinguishing collaborative activities with adjacent warehouses; lack of definition of circumstances that exclude the criminality and punishment of acts provided for in Art. 111¹. It was determined that Art. 111¹ needs to be carefully revised both in the formulation of the objective side of the actions that constitute collaborative activity, and the types and sizes of punishments specified in the sanctions. Art. 111¹ of the Criminal Code of Ukraine needs to be revised both in terms of the formulation of the objective side of actions that constitute collaborative activity, as well as the types and sizes of punishments determined by the legislator in sanctions. The specified shortcomings of the legislative provision of criminal liability for collaborative activity in Ukraine need to be resolved in order to ensure a fair and appropriate punishment for collaborative activity and at the same time respect human rights and freedoms. This study is relevant and opens up prospects for further research and development in this area.

Key words: collaborationism, collaborative activity, cooperation with the aggressor, treason, assistance to the aggressor state, legislative regulation, martial law, national security, rights and freedoms of citizens, criminal liability.

DOI: 10.33663/2524-017X-2024-15-620-627